

Resultaten scientist practitioner project 'Risicovol ouderschap' 2018 en 2019

Opgesteld door:

Mirte Forrer, scientist practitioner (VU en Jeugdbescherming Regio Amsterdam)

Mirjam Oosterman, onderzoeker VU

Carlo Schuengel, onderzoeker VU Inleiding

Datum: 28 november 2019

Inleiding

Het scientist practitioner project 'Risicovol ouderschap' is in januari 2017 van start gegaan in een samenwerking tussen de Vrije Universiteit Amsterdam (sectie Ontwikkelingspedagogiek), Jeugdbescherming en Altra. Het project wordt uitgevoerd binnen het onderzoek Generaties² (zie www.generaties2.nl) waarin de focus ligt op de ontwikkeling van ouders met een kwetsbare achtergrond (trauma, psychische gezondheid etc.) en hun kinderen. Het scientist practitioner project is onderdeel van de zorglijn Risicovol Ouderschap, gedefinieerd als een van de speerpunten binnen het samenwerkingsverband Netwerk Effectief Jeugdstelsel Amsterdam (NEJA). Dit project wordt voor een groot deel gefinancierd door de gemeente Amsterdam (NEJA), met cofinanciering van de VU en Jeugdbescherming. In 2018 en 2019 is tevens subsidie van Stichting Pro Juventute Amsterdam verkregen. In deze verslaglegging zal ingegaan worden op de doelen van het project en de daarop gerichte werkzaamheden die met behulp van de subsidie van Stichting Pro Juventute Amsterdam verricht zijn.

Doelen

Het project is erop gericht om meer kennis te verkrijgen omtrent mechanismen en uitingsvormen van risicovol ouderschap en het beoordelen hiervan in de dagelijkse praktijk van onder meer de jeugdbescherming en de jeugdhulpverlening. Meer specifieke kennis hierover is belangrijk met het oog op het vroegtijdig onderkennen van opvoedingsproblemen en potentiële veiligheidsrisico's voor kinderen. Het is daarom nodig dat professionals in het werkveld van de jeugdbescherming en jeugdhulpverlening inzicht en vaardigheden verkrijgen in het beoordelen van (risicovol) opvoedgedrag.

Het eerste doel van het project is om op basis van longitudinale data van Generaties² te onderzoeken welke mechanismen ten grondslag liggen aan risicovol opvoedgedrag. Het tweede doel is om een applicatie (app) te ontwikkelen waarmee professionals binnen de praktijk van onder meer de jeugdbescherming en jeugdhulpverlening op efficiënte en betrouwbare wijze verschillende dimensies van opvoedgedrag kunnen beoordelen. Binnen de jeugdbescherming wordt tot op heden veelal gebruik gemaakt van screenings- en taxatie instrumenten die zich sterk baseren op zelfrapportage en globale inschattingen van professionals. Uit wetenschappelijk onderzoek is echter bekend dat opvoedgedrag en andere aspecten van de ouder-kind relatie het beste in kaart gebracht kunnen worden door middel van observatie. Echter, bestaande observatie-instrumenten voor opvoedgedrag zijn weliswaar wetenschappelijk goed onderbouwd en valide, maar nauwelijks toepasbaar in de dagelijkse praktijk van jeugdbeschermers en andere professionals. De applicatie die dit project oplevert voorziet in deze lacune waardoor vervolgens gericht ingezet kan worden op interventies, interventies beter aan kunnen sluiten bij de specifieke problematiek binnen ouder-kind relaties en ouders en kinderen uiteindelijk meer zullen profiteren van het ondersteuningsaanbod.

Projectjaar 2018

Voor het onderzoeken van de mechanismen die ten grondslag liggen aan risicovol ouderschap en het ontwikkelen van het instrument, maakt het project gebruik van data van het onderzoeksproject Generaties² van de Vrije Universiteit Amsterdam. Met name gegevens die zijn verzameld bij vrouwen met een risicovolle achtergrond zijn relevant voor het project en in het bijzonder het videomateriaal van ouder-kind interacties. Om dit videomateriaal te kunnen gebruiken, was het noodzakelijk dat de ouder-kind interacties gecodeerd werden aan de hand van de NICHD-SECCYD (National Institute of Child Health and Human Development Study of Early Child Care and Youth Development) beoordelingsschalen voor opvoedgedrag.

Dankzij de subsidie van Pro Juventute Amsterdam is in 2018 een substantieel deel van de ouder-kind interacties aan de hand van de NICHD-SECCYD beoordelingsschalen voor opvoedgedrag gecodeerd. Dit maakt het mogelijk om kennis te vergaren over opvoedgedrag in relatie tot andere factoren zoals trauma, psychische gezondheid, opvoedvertrouwen en stress-regulatie. Daarnaast maakt dit het mogelijk om de applicatie te valideren.

In 2018 zijn tevens twee pilotstudies uitgevoerd rondom het bieden van instructie bij het beoordelen van een belangrijke dimensie van opvoedgedrag, sensitiviteit. Met subsidie van Stichting Pro Juventute Amsterdam kon onderzoeksassistentie ingezet worden ten behoeve van het opzetten en uitvoeren van deze twee studies. In de eerste studie is getoetst of videoclips ter illustratie van verschillende schaalpunten (van zeer lage tot zeer hoge sensitiviteit) meer geschikt zijn voor het beoordelen van ouderlijke sensitiviteit dan het gebruik van de originele tekstuele schaal punten. Dit onderzoek toonde aan dat het gebruik van visuele clips niet leidde tot betere beoordelingen van opvoedgedrag door aankomende professionals (studenten pedagogiek en psychologie). Naar aanleiding van deze uitkomsten en gesprekken met een klankbordgroep waarin professionals en ouders zitting hebben, is een tweede studie opgezet, waarin onderzocht is of het gebruik van beslisbomen leidt tot betere beoordelingen van ouderlijke sensitiviteit in vergelijking met de originele tekstuele schaal. Dit onderzoek is uitgevoerd bij professionals van Jeugdbescherming en toonde aan dat beide vormen van instructie effectief waren. De beslisbomen zijn echter interessant met het oog op doorontwikkeling omdat deze transparant zijn en ook gebruikt kunnen worden in communicatie met ouders over hun opvoedgedrag. In samenspraak met diezelfde klankbordgroep is besloten om de applicatie te laten bouwen op basis van de beslisboom.

Projectjaar 2019

Met de subsidie van Stichting Pro Juventute Amsterdam is in 2019 een user experience design bureau, Daily Creations, ingehuurd om in nauwe samenwerking met het onderzoeksteam de applicatie vorm te geven en te bouwen. Dit bureau is gestart met het uitvoeren van een gebruikersonderzoek onder professionals bij Jeugdbescherming Regio Amsterdam om verdere informatie te verkrijgen over de mogelijkheden en verwachtingen van de applicatie. Hierna is samen met het onderzoeksteam en diverse mensen van de samenwerkende partners in het project uitgewerkt hoe de applicatie eruit moet zien en welke functionaliteiten deze moet hebben. Een illustrator heeft verschillende ontwerpen aangeleverd, waarna in samenspraak met zowel de gebruikers als de cliënten via de cliëntenraad van Jeugdbescherming een keuze is gemaakt voor een bepaald ontwerp. De verschillende gedragingen die in de beslisboom terugkomen, zijn verder uitgewerkt door de illustrator binnen dit ontwerp. In de huidige situatie wordt de applicatie als web-

app gebouwd, dit proces is in een gevorderd stadium. De applicatie biedt verregaande mogelijkheden voor het aanpassen en updaten van het instrument door het onderzoeksteam en later de beherende instantie zelf. Aanpassingen naar aanleiding van onderzoeksresultaten kunnen direct in een developer-account worden gedaan. Ook als naar aanleiding van onderzoek beslisbomen van andere belangrijke dimensies van opvoedgedrag voor de praktijk ontwikkeld worden, kunnen deze binnen het developer-account met gemak ingebouwd worden, zonder dat nieuw programmeerwerk nodig is.

Naast het ontwikkelen van de app, zijn in 2019 activiteiten verricht voor het ontwikkelen van een e-learning waarmee professionals getraind kunnen worden in het gebruik van de applicatie. Gekozen is voor een e-learning als trainingsformat vanwege de laagdrempeligheid en flexibiliteit die dit biedt aan gebruikers en de grote reikwijdte in het binnen kort tijdsbestek verspreiden van de kennis. Voor het vormgeven van de inhoud van de e-learning is met subsidie van Stichting Pro Juventute Amsterdam onderzoeksassistentie ingezet. De e-learning richt zich niet alleen op het verduidelijken van de betekenis van sensitief opvoedgedrag en hoe je dat beoordeelt met de app, maar ook op gebruik van de app binnen gezinnen vanuit zowel een functie waarin regie wordt gevoerd als een uitvoerende functie. Dit maakt de e-learning geschikt voor een brede groep professionals binnen onder meer de jeugdbescherming en jeugdhulpverlening.

Komend projectjaar

In het komend projectjaar zal de e-learning omgezet worden naar een professionele e-learningomgeving. Ter toetsing van de e-learning en applicatie zal de betrouwbaarheid en validiteit onderzocht worden alsmede de toepasbaarheid binnen de praktijk van Jeugdbescherming. Tevens zal met behulp van longitudinale data onderzocht worden welke dimensies van opvoedgedrag naast sensitiviteit beoordeeld moeten kunnen worden binnen de dagelijkse praktijk.